

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' בהעלתך

ה'תש"פ

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

אוהב שלום ורודף שלום אוהב את
הבריות ומקרבן לתורה. ואין לך
עליה גדולה מזו, ולכן צריך שיהיה
הוא, **הכהן הגדול**, המעלה נרותיה.

ועל דרך הדרש, **כמובא במדרש**
רבה (פ"ט"ו) אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוא לא שָׁאַנִי צָרִיךְ לָכֶם, אֲלֵא שְׁתְּאִירוּ
לִי כְּדָרְךָ שְׁהֲאֲרֵתִי לָכֶם.

ולעומקו של מקרא, זה מה שכתוב
אֶל-מוֹלֵד פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאָרְרוּ שְׁבַעַת
הַנְּרוֹת, פְּנֵי הַמִּנְוָה הוא פני ה',
יֵאָרְרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת, הם בני ישראל
המונהגים על ידי **שבעת הרועים**,
וכיצד הם מאירים, **בתפילתם**. שנאמר
שְׁפָכִי כַמִּים לַבַּיִת נִכַח פְּנֵי ה'. (איוב,
ב, יט').

ועל דרך הצח, ליכא מילתא דלא
רמיזי באורייתא. וכן תרמוז המילה
בְּהֵעֲלֹתְךָ למשנה בתמיד פ"ג **משנה**
ט': מִי שֶׁזָּכָה בְּדַשׁוֹן הַמִּנְוָה, נִכְנָס
וּמְצָא שְׁנֵי נְרוֹת מְזַרְחִים דּוֹלְקִים,
מְדַשֵּׁן אֶת הַשָּׂאֵר [חמש מערביים]
וּמְנִיחַ אֶת אֵלוֹ [את השניים] דּוֹלְקִין
בְּמִקּוּמָן. מְצָאֵן [את השניים] שְׁכָבוּ,
מְדַשֵּׁן וְחוֹזֵר וּמְדַלְקֵן מִן הַדּוֹלְקִים,

בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת. (ח, ב')

יש ליתן טעם מה ראה הכתוב
לפתוח את הפרשה **פרשת בהעלתך**
עם מעשה המנורה **והעלאות** נרותיה,
ולקרוא את כל הפרשה על שם כך
בְּהֵעֲלֹתְךָ.

וי"ל **שהעלאות** השלהבת בנרות
המנורה, היא הנותנת כח לכל
העליות שבפרשה, של הענו, של
עמוד האש, של הנפת הלוויים. כענין
של "תנו עוז לאלקים", ואשר על
כן נסמכת הנפת הלוויים להעלאות
הנרות, והעלאות הענון להנפת הלוויים.

ועוד י"ל על דרך המוסר
והאמונה, שניתנה פרשת העלאות
הנרות לכל אחד ואחד מישראל
לשאוב ממנה התעלות רוחנית,
באשר לא לאורה הוא צריך, אלא
לעלייתם ולאורם של ישראל,
שיתעלו מעל התלונות ומעל
המחלוקות, דרך **שבעה רקיעים** על
ידי **שבע הספירות** הק', שהם כנגד
שבעת הנרות.

ואשר על כן צריך לשם כך את
הכהן הגדול המורם מעם, שעליו
אומר הלל: הווה מתלמידיו של אהרן,

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

עוד שנינו במשנה הנ"ל, [בתמיד
פ"ג משנה ט'],

ואכן היתה לפני המנורה ובה שלש
מעלות, וגו'.

ומדוע דוקא שלש מעלות, מפרש ר'
עובדיה מברטנורא ובה שלש מעלות.
פנגד שלש העלאות שכתובות
במנורה, בהעלתך את הנרות, והעלה
את נרותיה, להעלות נר תמיד.

ויש לעיין מדוע בכבש הקפיד
הכתוב ולא תעלה במעלות על מזבחי
ובמנורה לא הקפיד.

והרי בכבש פירש"י ולא תעלה
במעלות, כשאתה בונה כבש למזבח,
לא תעשהו מעלות מעלות, אלא חלוק
יהא ומשופע אשר לא תגלה ערותך.
שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב
פסיעותיך, ואף על פי שאינו גלוי ערוה
ממש, שהרי כתיב ועשה להם מכנסי
בד, מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב
לגלוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג
בזיון וגו'. ומדוע במנורה לא הקפיד.

ותגדל הקושיה שהרי במזבח שאסר
בה הקב"ה מעלות, הרי הן מחויי לבית

ואם אין בנרות דולקים, מדליקו
ממזבח העולה:

ובשאר [חמש] הנרות מצאן שקבו
אינו מדליקו עד הערב:

ואלו הן רמזי המשנה מן התיבה
בהעלתך.

ב - יורה על ב' נרות,

ה - יורה על ה' נרות,

ע - יורה על מערב, שהחמש היו

בצד מערב, והוא מלשון ערב,

שבערב היה מדליקו,

ל - במילווה למ"ד נוטריקון לא

מדליק [לא מדליק את החמש

המערביות עד הערב, והאות ד' תרמוז

ל ד'שן. שרק מדשנן]

היינו שידליק את
השניים המזרחיים
אם הם כבויים,
מדשנן ומדליקו.
כבמשנה לעיל.

ת - תדליק
ה - כבויים

וכשם שהאות ב' קודמת לאות ה'
בתיבת בהעלתך כן יקדמו שתי
הנרות המזרחיים לחמש המערביים
לענין הדלקה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ועל דרך הסוד, שרש המילה בהעלתך הוא **עלה**, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט שבפר' בשלח (יד, יט'-כא'), והוא המלאך הממונה על כל עליות רוחניות שבתורה.

ועל ידו השם הק' **עלו**, מע"ב שמות, וגם הוא יוצא מע"ב שמות הנ"ל, וכן מובא בזוה"ק שהוא כנגד העליה ממצרים.

ועל ידו השם הק' **עאל** מע"ב שמות, הממונה להעלות את האדם מתהום הנשיה, וזה שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַם עָלָה, והיינו שישלח לו מלאכיו הק' אֶעֱלֶךָ וגם עָלָה להעלותו ממצרים, ויחד עם השם הק' **עלו**, להעלות את כל בני ישראל ממצרים.

ואשר על כן תִּכְרְוּ יַחֲדָיו המלאכים הק' האלה להיות ממונים על העלאת הנרות והעלאתם של כל בני ישראל, ולהיות עם אהרן בעת אשר הוא מעלה את נרותיה של המנורה, להיות השלהבת עולה מאליה, ומעלה את בני ישראל בכל הדורות ברוחניות ובגשמיות. וזה נרמז במילה בַּהֲעֹלְתְּךָ.

המקדש, ובמנורה היא נמצאת בתוך הקדש מול קדש הקדשים, ואיך לא הקפיד בה הכתוב על מעלותיה, שיש בזה כביכול מנהג בזיון.

ובשימת לב יש לומר שחילוק יש בין כבש המזבח ובין מעלות המנורה.

שהכבש במזבח היה משמש לא רק לעלייה, אלא חלק מהקרבת הקרבן. שהיו מניחים עליו את אברי הקרבן ומולחין אותו שם טרם הקטרה באש. ומשם מעלין אותו להקטרה. יוצא איפוא, שעצם העליה על הכבש היא חלק מהעבודה. ואצל המעלות שלפני המנורה, העליה במעלות היא לא חלק מהעבודה, אלא נתינת אפשרות לכהן להדליק, יען היתה גבוהה. ועיקר העבודה במנורה היא ההדלקה, לכן לא הקפיד הכתוב במעלות אל המנורה טרם עבודה.

אבל בכבש, שעלתו על הכבש היא חלק מהעבודה, אם כן הקפיד הכתוב שלא תגלה ערותך עליו ושלא ינהג מנהג בזיון בזמן העבודה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

מעשה תדירי שאין בו התחדשות
והתפעלות כבראשונה.

**ולעומקו של מקרא יש לומר,
שכך אמר לו הקב"ה לאהרן הכהן,
שלך גדולה משלהם:**

**ההקרבה שאתה הקרבת גדולה
מההקרבה שלהם. שהם הקריבו בקר
ועגלות זהב וכסף וקטורת ומנחה,
ואתה הקרבת את שני בניך. לכן
תהיה זכותך יותר גדולה, שאתה
מדליק ומטיב את הנרות.**

**וכאומרו, תחת שני בניך שכבו
ונשרפו, תהיה אתה מדליק ומטיב
את הנרות.**

**ועל דרך הצח יש לומר, מאי מיטיב,
מיטיב עם נשמתם, מדליק את הנרות
של ביהמ"ק וגם את נרותיהם של
נשמות שני בניך, נר ה' נשמת אדם.**

**ולפי זה יש לומר שלכן חילק
המקום בהדלקת הנרות בין חמש
ושתיים. שתמיד ידליק שתיים לחוד
וחמש לחוד, כאשר שתי הנרות הם
כנגד שני בניו, וחמש הנרות הם כנגד
חמשת חלקי הנפש שלהם נר"ן ח"י.
נפש רוח נשמה חיה יחידה.**

**ועוד יש לומר, על דרך המוסר,
שבהעלתך את נר ה' נשמת אדם שבך
למדריגות רוחניות עליונות, אתה
מעלה אתך את כל הנרות של כל
נשמות ישראל ואתן את כל העולם
כולו.**

**דבר אל-אֶהֱרֹן וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו
בְּהִעָלְתְּךָ אֶת-הַנֵּרוֹת וגו'.**

**יש ליתן טעם, מדוע אמר הכתוב
בכפילות דבר וְאֶמְרָתָּ. וי"ל שנקט
דְּבַר לשון חשיבות וגבורה, [וכפי
שיתבאר לקמן], וְאֶמְרָתָּ היא לשון
פיוס. שבא להפיס את דעתו של אהרן
באמירה רכה, וכפי שמובא ברש"י,
חלשה דעתו בראותו את כל הנשיאים
מקריבים לחנוכת המזבח והוא אינו
עמהם, אמר לו הקב"ה שלך גדולה
משלהם, שאתה מדליק ומטיב את
הנרות.**

**שלך גדולה משלהם. יש להבין במה
דברים אלו מפיסים את דעתו של
אהרן. הרי סוף סוף הקרבת הנשיאים
היא הקרבן הראשון במשכן ויש לו
טעם של ראשוניות והתחדשות, מה
שאינו כן מעשה המנורה לכאורה שהוא**

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

**וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקִּשָּׁה זָהָב
עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרֻחָה מִקִּשָּׁה הוּא
כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת-
מִלְשָׁה כִּן עָשָׂה אֶת-הַמִּנְחָה:** (פרק
ח' פס' ד')

עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרֻחָה.

פירש רש"י כלומר גופה של
מנורה כולה וכל התלוי בה: **עד**
ירכה. שהוא אבר גדול: **עד פרח**.
שהוא מעשה דק שבה **הכל** מקשה.
ודרך **עד** לשמש בלשון זה, כמו
(שופטים טו, ה) **מגדיש ועד קמה**
ועד כרם זית. עכ"ל.

ולעומקו של מקרא נאמר, כי לא
בפְּכָדִי הביא רש"י פסוק זה כראייה
לדבר, שלשון **עד** פירושו הוא שכולל
הכל. שכן נכללו בו ברמז כל כלי
הקדש, המנורה, מזבח הזהב
והשולחן. שכן **מגדיש יורה על מזבח**
הזהב שעל גגו **הקטורת** צבורה
וגדושה בגחליה כגדיש, **ועד קמה**
יורה על **השולחן** שבו לחם הפנים
העשוי מן הקמה, **ועד כרם זית**. היא
המנורה שהעלה נרותיה **בשמן זית** זך
כתית למאור.

ובזה ינתן טעם נוסף בדברי רש"י על
הפסוק ויעש פן אהרן מלמד שלא
שינה. שאף שניתנה ההדלקה לתיקון
נשמות בניו, לא כיוון בהדלקה זו
אלא לציוויו של מקום.

ואשר על כן, לא הסתפק הכתוב
באמרו וְאֶמְרָתְךָ אֵלַיו, אלא גם יגיד
הכתוב דְּבַר אֶהְרֹן, והוא לשון
חשיבות, שיהיה הוא דְּבַר אֶחָד לְדוֹר
בענין זה של מגיד שבחו שלא שינה.

ועוד יש לומר, שיהא כל אחד ואחד
מתלמידיו של אהרן אוהב שְׁלִימוֹת
ורודף שְׁלִימוֹת בכל המצוות כולן
ובפרט במצוות **אהבת הבריות**, שהיא
שקולה **כהעלאת הנרות**, ולא יִשְׁנֶה
כמלא נימא ממה שְׁצִנְהָה, ועל ידי כך
יהיה מקרבן לתורה.

ועל דרך הצח נאמר, כי כלל ראשון
באהבת הבריות הוא להאיר להם
פנים. ואהרן אכן כך מברך יאר ה'
פניו אליך, וגם נאה מקיים שעל ידי
העלאת והארת הנרות יאירו פניו
אליהם, ואין לך קירוב יותר גדול מזה
לתורה, **שמאיר פניו לבריותיו של**
מקום.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

קח את הלויים. (ח' פס' ה – י"ד)

הפעם האחת שנאמרה המילה והלויים עם ו'ו מותר לדרשה, שכביכול יש כאן 2 ו' עם ה', יחד וה'ו. והו, הוא השם הק' מע"ב שמות כנגד אני והו הושיעה נא, המסייע ביד הלויים.

עשרים פעם נכתבה המלה **לויים** בפרשת הלויים. ובכולם יו"ד דגושה. והדגש בא להכפיל את האות יו"ד וכאילו כתוב לויים.

נותרו עוד חמש עשרה פעמים ה'ו, לדרשה, ו' כנגד יסוד ה' כנגד מלכות, **חמש עשרה פעמים כנגד י"ה** שבשם השם, הרי **חמש עשרה פעמים שם השם** כנגד חמש עשרה שיר המעלות. והם רומזים על עשר ספירות, ועוד ספירת הדעת הנעלמה, יחד הם אחד עשרה ועוד ארבע עולמות אבי"ע הרי חמש עשרה שיר המעלות. עד רום החולם מעל היו"ד שהוא כנגד אצילות דאצילות, הוא החולם הנכסף שם השם הקדוש אהי"ה לעת נאסף, שם יראָה פני דר עליון, אשר מאַדְנִי ההוי"ה אליו נפשו תהמיה, עד בוא גואל לי"ב שבטי י - ה.

**וְכַה־תַּעֲשֶׂה לָקֵחַ לְטָהָרָם הַזֶּה
עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת וְהִעֲבִירוּ תַעֲרָ
עַל-כָּל-בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם
וְהִטְהָרוּ: (ח', ת')**

שש עשרה פעמים נאמרו בני ישראל בפרשת הלויים, ומתוכם **חמש** פעמים בפסוק אחד. פסוק י"ט. **ושש עשרה** פעמים כתובה המילה **הלויים**. עם ה' **הידיעה**. ופעם אחת יחידה תופיע המילה הלויים עם ו' בתחילה והלויים.

ואשר על כל הנ"ל ירמזון המלים זה על זה וזה לזה. **חמש** פעמים בני ישראל בפסוק אחד (י"ט) בהתיחסם ללויים, ועוד **עשרים** פעם שכתוב לויים, יחד עשרים וחמש ירמוז **שבן עשרים וחמש** נכנס הלוי ללמוד את העבודה. ל' שבמילה לוי תרמוז על **שלשים שנה** שמתחיל בעבודה. **ים** שבסיום המילה הלויים ירמוז **לחמישים שנה** שעד אז נקרא לעבודה. היו"ד הכפולה על ידי דגש היא השכינה הק' השורה על הלויים.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

כמבואר בפרשת מצורע, **שתער** נאמר רק אצל הלוויים ואצל הנזיר שיש בהם קדושה מיוחדת. ויבואו קדושים וטהורים ויטהרו בתער. **והמצורע**, שהוא בטומאה, אם כי היזקיקו הכתוב לתער לא נאמר בו תער כי אם תגלחת בלבד, משום **שלא יזכר השם הקדוש תער על טומאת המצורע**. ואשר על כן אסר גם בכל אדם, **שלאו כל כמיניה** להיחשב קדוש וטהור כנזיר וכלויים הבאים לשרת לפני ה'.

אך מכל מקום תשובת המצורע נמצאת במקום גבוה כפי השפלתו במושבו מחוץ למחנה, ואשר על כן זכה לטהרת המלאך **"ערת" שעל ידי התער**.

אבל לשאר כל אדם, לא יושיענו המלאך, **ערת**, אלא אדרבה יתבע את כבוד השם בעולם, ויפיע אצלו בשם **רעת**. רעת כל יושבי בה. ותפילתו תועבה. אך באלו שמגלחים על פי ה' בכפרתם, יעמוד השם הקדוש **ערת** לימינם, ויוביל תפילותיהם כמוביל שי למורא, ומהפכים בתפילותיהם מדין לרחמים **כעתר** הזה שמהפך בתבואה. ואשר על כן נקראת התפילה **עתר** כפי

והעבירו תער. יש ליתן טעם מדוע יצוה על הלוויים תגלחת בתער והרי צריך לעקור בכך לאו מן התורה שלא לגלח בתער. ועוד: מה ענין **התער** אצל **כפרה**.

ויתבאר על דרך הסוד,

תער הוא אחד משמות הקדש של ע"ב שמות הקדושים בשיטה ג' אחד ישר ושנים למפרע, היוצא מהפסוקים [בשלה, יד, יט-כא], של ויסע ויבא ויט, וגם שם הוא מופיע למפרע בשם **ערת**, והוא יוצא מן הצירוף של התיבות:

ו י ט ע עמוד הענן מפניהם ויעמד

מאתריהם [פס' יט']

ויבא בין | מתנה מצרים ובין

מתנה : ש ר א ל [פס' כ']

וילך ה' א ת הים ביום קמים ענה קל-
הליה [פס' כא']

ובהעבירם **תער** על כל בשרם מתקיים בהם והטהרו על ידי שם השם הרמוז **בתער**.

ועדיין יש ליתן טעם מדוע אם כן יאסור הכתוב הגילוח בתער. אלא

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

להזכיר **חיבתן** של ישראל שהם נוטריקון: יש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, עוד בטרם יפתחו שערי תפילה.

וכן יש לבאר מאמר חז"ל בפרשת חיי שרה, (כד, מב') והביאו רש"י שם, יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים ופשט הדברים ששיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה יפה מתורתן של בנים הנכתבת רק ברמזים.

אך לעומקן של דברים אפשר לומר ולדרוש את אות היחס מן לא במובן של יותר מ- אלא במובן של מתוך. וכה תידרש: יפה שיחתן של עבדי אבות מתוך תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם העובד בתפילה, ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל מתוך לימוד התורה הק'. שהעובד בתפילה הוא **כעבד**, והלומד תורה הוא **כבן**. ותפילת העבד יפה כשהיא באה מתוך כח התורה של היותו בן. יפה שיחתן של עבדי

שמובא בפרשת תולדות ויעתר לו ה'. שנעתר לתפילותיו.

וְאָתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתַנִּים לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד אֶת
עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד
וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה
בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ (ח, יט')

פירש רש"י בשם המדרש רבה, שמתוך חיבתן כפלן חמש פעמים בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שעל כן מזכירים את ישראל חמש פעמים [או כל אחד כמנהגו] לפני תפילת שמונה עשרה, כדי לעורר חיבתם לפני בוראם:

צור יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל
וּפְדָה כְּנַאֲמָה יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר:
גְּאֻלְנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
בְּרוּךְ אַתָּה ה' גְּאֻל יִשְׂרָאֵל.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ולומד חמש שנים ובן שלשים עובד,
מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה
במשנתו בחמש שנים (ו) ששוב אינו
רואה (חולין כד.).

ולפיכך יהיה כל בא מכוון כנגד בן
עשרים וחמש, כל הבא כנגד בן
שלשים. שהוא כבר בא ועומד מזה
חמש שנים ללמוד הלכות עבודה,
והוא עתה כבר בן שלשים. ולכן כתוב
בה"א הידיעה שהאות ה"א תורה על
חמש שנים.

וזה שאמר יבוא. בלשון עתיד. וכל
הבא בלשון הווה. פירושו:
יבוא לצבא צבא, יבוא בעתיד שעדין
לא בא, והוא יבוא בגיל עשרים
וחמש, ובגיל עשרים וחמש הוא בא.
וכל הבא יכוון לגיל שלשים, שהוא
כבר עומד ובא מזה חמש שנים. ואם
ראה סימן ברכה בחמש שנים אלו
מוטב.

וַיֹּאמְרוּ הַאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו
אֲנַחְנוּ טַמְאִים לְגַפְשׁ אָדָם לָמָּה
נִגְרָע לְבַלְתִּי הַקָּרֵב אֶת-קִרְבֶּנְךָ יְהוָה
בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ט, ז).
ההמה. ובלויים כתיב נתונים המה
לי. והיינו דדרש ר' יוסי הגלילי שהיו

אבות לפני המקום מתוך תורתן של
בנים.

זֹאת אֲשֶׁר לְלוּיִם מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יָבֹא לְצָבָא
צָבָא בְּעִבְדַת אֱהֶל מוֹעֵד (ח, כד')

בשימת לב למעיון, כאן כתיב מִבֶּן
חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יָבֹא,
ובפרשת במדבר כתיב [ד, ג'] מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בֶּן חָמֵשִׁים
שָׁנָה כָּל בָּא לְצָבָא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה
בְּאֶהֱל מוֹעֵד
ובפרשת נשא כתיב חמש פעמים כָּל
הָבָא לְצָבָא לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת אֱהֶל
מוֹעֵד [וכגון ד, ל']

ויש ליתן טעם לשינויים אלו.

כל בא, כל הבא, יבוא.
זאת אשר ללוויים מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה יָבֹא לְצָבָא צָבָא בְּעִבְדַת
אֱהֶל מוֹעֵד, ומוכא ברש"י מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים. ובמקום אחר אומר מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה (במדבר ד, ג), הא כיצד,
מִבֶּן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה,

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ומפרש תוספות ושמא ניסא
איתרחיש להו [ואף על פי כן לא
התגייר אחד מהם] וראיתי בספר
העתים שחבר הרב רבי יהודה בר
ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש
יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול
ובכלה דאדר. עכ"ל.

ומעתה יובנו דברי רב אשי שבני
מתא מחסיא רשעים הם, שהרי ראו
עמוד האש מעל ראשי אלפי בית
ישראל, הבאים לשמוע דברי תורה
ופסקי הלכות לפני פסח, ועל אף הנס
לא התגייר אחד מהם.

ויש לומר שהם הם הדברים
בפרשתנו. שלכן הסמיך הכתוב וְכִי-
יָגִיר אֶתְכֶם גֵּר בענין חקת הפסח
למראה-אש עד-בקר שהיה על-
המשכן.

שלא היו ביניהם רשעים כבני מתא
מחסיא.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי יש
כאן תוכחה מסותרת למתלוננים
ולמתאווים שראו גם הם את עמוד
הענן והאש ואף על פי כן התאוו
תאוה והיו מתאוננים וכו', ומידה כנגד
מידה אכלה במ אש ה', באשר לא
חשו לנס הגדול של עמוד האש.

אלו הלוויים שהיו עוסקין בארונו של
יוסף.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח
בְּמוֹעֵדוֹ (ט, ב') וגו' וְכִי-יָגִיר אֶתְכֶם
גֵּר וגו' חֲקָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר
וְלְאֶזְרָח הָאָרֶץ (ט, יד)
וסמיך ליה :

וּבְעֶרְבֵי יְהִיָּה עַל-הַמִּשְׁכָּן כְּמֵרְאֵה-
אֵשׁ עַד-בֶּקֶר (ט, טו').

יש ליתן טעם לסמיכות הפרשיות
וְכִי-יָגִיר אֶתְכֶם גֵּר בענין חקת הפסח
למראה-אש עד-בקר שהיה על-
המשכן.

ויש לומר כדאמר רב אשי בברכות
יו: בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו
[פירש רש"י אבירי לב היינו רשעים]
דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני
בשנתא [שראו את ירחי כלה פעמיים
בשנה לפני סוכות ולפני פסח] ולא
קמגייר גיורא מינייהו. [ולא התגייר
אף גר אחד מהם].

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

לך נושיב אותך ואת בניך בלשכת הגזית.

או פֶּלֶךְ לדרך זו: הטוב היינו בית המקדש, שנאמר [דברים פרק ג', פסוק כ"ה, ורש"י שם] "ההר הטוב הזה והלבנון", והכוונה לירושלים ולבית המקדש, ואשר על כן זכו בני בניו של יתרו לישב בלשכת הגזית.

ויש לעיין מה ראה משה רבנו להבטיח דבר גדול כזה ליתרו, דבר שהנשיאים היו ראויים לזכות בו. וי"ל שמשה רבנו למד כאן מידה כנגד מידה, ומידה טובה מרובה.

יתרו היה מיועצי פרעה, ופתח בזכות ילדי ישראל, לא להשליכם ליאור, עד אשר היה עליו לברוח מפרעה.

ומדד לו הקב"ה מידה כנגד מידה בגמול טוב. ומידה טובה מרובה. כאומרו, אתה פתחת בזכות דיני נפשות על בני, כנגד זה יזכו בני בניך לשבת בלשכת הגזית שם דנים דיני נפשות אשר פותחין בהם לזכות.

ועוד יש לומר, מה שאמר משה כי ה' דָּבַר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל, (י, כט) כוונתו שבהיותך יועץ לפרעה ולימדת זכות על הילדים לא לזורקם למים, היה

כנאמר וַיְהִי הַעַם פְּמִתְאַנְנִים וגו' וַיִּשְׁמַע ה' וגו' וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ ה'. (יא, א')

וּבִיּוֹם הַקִּיּוֹם אֶת-הַמִּשְׁפָּן כִּסָּה
הַעֲנַן אֶת-הַמִּשְׁפָּן לְאֹהֶל הָעֵדוּת
וּבְעָרֵב יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁפָּן כַּמֵּרְאֵה-
אֵשׁ עַד-בֶּקֶר (ט, ט"ו).

לאהל העדות. יש ליתן טעם מה הוא שאמר הכתוב לאהל העדות. אם הכוונה לאהל מועד כבר נאמר כסה הענן את המשכן. אלא כה תפתר: כסה הענן את המשכן, להיות הענן אוהל על המשכן. וזו היא עדות לישראל ולכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל.

וַהֲיָה כִּי תִלָּךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטוֹב
הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהֵטֵבְנוּ
לָךְ. (י, לב')

יש ליתן טעם מדוע הוצרך משה רבנו לג' ההטבות ולקמה התכוון באמרו הטוב ייטיב והטבנו.

וי"ל הטוב הוא הקב"ה, אשר ייטיב עמנו יבנה לנו בית המקדש, והיטבנו

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ראשונה {במדבר י-לג} {לג} וַיִּסְעוּ
מִהָרַי ה'. וא"ר חמא בר' חנינא שסרו
מאחרי ה' .

וליתן טעם לדבריו יש לומר שדרש
כן לפי צליל הלשון. שהאות ה'א
והאות ה'ת מתחלפות, אל תקרי מִהָרַי
אלא מֵאֲחֵר.

וכן צירף את האות ס' של וַיִּסְעוּ עם
ר' של מִהָרַי ויצאה דרשתו לומר
וסרו. וסרו מאחרי ה'.

ובתוספות פירשו בדרך אחרת מה
היא פורענות ראשונה. וזה לשונם:
פורענות ראשונה כדאמר במדרש
(ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך
שלשת ימים כתינוק היוצא מבית
הספר שבורח לו והולך לו. [ופורענות
שניה שהיו כמתאוננים, כנ"ל].

וליתן טעם לדברי המדרש ילמדנו,
יש לומר שדרש כן בשינוי ניקוד
למילה מִהָרַי. בדרך של אל תקרי. אל
תקרי מִהָרַי אלא מֵאֲחֵר.
וכאלו כתוב וַיִּסְעוּ מֵאֲחֵר מֵאֲחֵר ה'.

זה ה' שדבר מגרונך, ומגלגלין זכות על
ידי זכאי. לכן וְהַטְּבֵנוּ לָךְ.

ומי כמשה רבנו שיודע להכיר טובה
ליתרו, שהרי הוא עצמו ניצל בעצתו
הנ"ל, עד שנהיה לחתנו.

ועל דרך המוסר והאמונה יש
לומר, עד כמה צריך לידע האדם
גילגולי דבריו הטובים אשר יגיעו
בסופו של דבר להיטיב עמו ועם מכל
אשר לו.

וַיְהִי בְנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה
קוֹמָה | ה' וַיִּפְצֹל אֵיבֹרָי וַיִּגְסוּ
מִשְׁנֵאֵיף מִפְּנֵיָהּ: וּבְנִתָּה יֵאמֶר
שׁוּבָה ה' רַבָּבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל (י'
לה')

ברש"י, עשה לו סימניות מלפניו
ומלאחריו [כעין נונים הפוכים] לומר
שאינ זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי
להפסיק בין פורענות לפורענות.

ומבואר במסכת שבת (קטו:קטז).
פורענות שנייה מאי היא {במדבר יא-
א} ויהי העם כמתאוננים. פורענות

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ואשר על כן, תמיד תהיה גזירה זו של הקב"ה נצחית, שתורה ותפילה יפסיקו לעולמים בין פורענות לפורענות ויהיו כתריס בפניהם.

וכן אמר ר' אליעזר בן יעקב בפרקי אבות (ד, יא) תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות. תשובה היינו תורה וכן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לבקש בשמונה עשרה, השיבנו אבינו לתורתך, ומעשים טובים היינו תפילה וכן תקנו לנו לומר בהמשך הברכה, וקרבנו מלכנו לעבודתך. ואיזו היא עבודה שבלב זו היא תפילה.

וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאַזְנֵי ה' (יא, א')

יש ליתן טעם מדוע יאמר הכתוב וַיְהִי לַשּׁוֹן יְחִידָה, כְּמִתְאַנְנִים לַשּׁוֹן רַבִּים. ואם משום סמיכות למילה הָעָם, הרי המילה העם תסבול גם לַשּׁוֹן יְחִידָה וְגַם לַשּׁוֹן רַבִּים. ואשר על כן, היה לו לומר או וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים, או וַיְהִיו הָעָם כְּמִתְאַנְנִים.

ולעומקו של מקרא, על דרך המוסר יש לומר, שמשום היותם כְּמִתְאַנְנִים

וזה שאמר כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו. ומוסיף תוספות ומבאר: כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני אמר הקב"ה נסמך פורענות לפורענות לאו. אלא נפסוק פרשת ויהי בנסוע הארון.

ויש לעיין, מה ראה הכתוב שהוא נצחי, להנציה הפסקה זו בין פורענות לפורענות שהיו לכאורה רק לשעתן.

אלא יש לומר, שלכל אורך הדורות על כל פורענות שלא תבוא, יהיו אלו הפסוקים כתריס בפני הפורענות ומפסיקים בין פורענות לפורענות.

ויש ליתן את הדעת מדוע נבחרו דוקא שני פסוקים אלו להיות מפסיקים בין פורענות לפורענות לכל הדורות.

ובשימת לב למַעֲיָן, יִרְאֶה על נכון כי הפסוק הראשון הוא כנגד תורה, ויהי בנסוע הארון זו תורה, המונחת בארון, והפסוק השני שובה ה' רבבות אלפי ישראל היא כנגד תפילה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

באזניו. וזה שאמר כמתאוננים רע
באזני ה'.

או פִּלְגֵף לדרך זו, שאכן אמר כאן כ'
הדמיון. וכך אמר להם: אתם הייתם
פְּמַתְאֲנָנִים ביניכם לבין עצמכם,
בחדרי חדרים, באהליכם, ודעו כי
נשמעו הדברים כאילו דברתם באזני
ה'.

דרשת וְהָאֶסְפֶּסֶף

וְהָאֶסְפֶּסֶף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאוּ
תְּאוֹה וַיָּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בְּשָׂר (יא, ד')

וְהָאֶסְפֶּסֶף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ. וְהָאֶסְפֶּסֶף
אלו הערב רב, אֲשֶׁר היו בְּקִרְבּוֹ של
עם ישראל. וכן ויבכו גם בני ישראל.
מכלל שהראשונים לא מבני ישראל
הם.

ולעומקו של מקרא נרמזו הערב רב
בסופה של המלה והאספסוף. שנאמר
במילה והאספסוף סף ללא ו'.

א' נחה לומר שאין אלקים עמם, ו'
חסירה שאין להם חיבור לאלקות.
וכתוב פעמיים סף. ספֶסֶף שהם לא
היו בנס הגלוי של "מהדם אשר בסף",

נترחקו מה', ולכן האות ו' שְׁמוֹרָה על
קשר עם הבורא, נחסרה. ובמקום
וַיִּקְרָאוּ נהפך עליהם עולמם לַוַיִּקְרָאוּ
שהוא לשון צער.

או פִּלְגֵף לדרך זו, שבאמרו הָעַם
כוונתו להערב-רב. [וכפירוש אוה"ח
הק']. והערב רב אין לו אחדות כי אם
פירוד. ולכן אף על פי שאמר הכתוב
בלשון יחיד וַיִּקְרָא הָעַם, הרי הם
מפורדים כיחידים ולכן נאמר בהם
לשון רבים פְּמַתְאֲנָנִים.

ובזה ינתן טעם לאמרו פְּמַתְאֲנָנִים
באות כ'ף בתחילה, ולא מתאוננים.
שהרי אין זה לכאורה כ'ף הדמיון.
שהרי התאוננו ממש. ומה תלמוד לומר
פְּמַתְאֲנָנִים. אלא תהיה הכ'ף משמשת
כתיאור זמן. מיד כשהתאוננו מיד
התקיימה בהם צרתם להיות בבחינת
וַיִּקְרָא, שהוא לשון צער. וכאילו אמרו
פְּהִתְאוּנָנוּתָם - ויהי העם, ויהי נהי
לעם.

ועל כך אמר להם משה רבנו
(דברים א, כז) וַתִּרְגְּנוּ באהליכם.
וכאמרו, אתם רוגנים ומתאוננים
באהליכם, וחושבים כי אין ה' שומע
אתכם. והרי אתם כאילו דברתם

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

והוא כעין נוטריקון: **וה' איננו סומך פיהם**. לכן פיהם דבר שוא. וימינם ימין שקר. ועל זה התפלל דוד המלך ע"ה בתהלים קמד, **פְּצַנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי נֶכֶר אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבָּר שָׁוָא וְיָמִינָם יָמִין שָׁקֵר**.

ועל דרך הצח, תדרש המילה וְהֶאֱסַפְסַף לְכִינוּי הַיֵּצֵר הַרַע:

ו' בתחילת המילה מלשון ו' החיבור, שהיצר הרע מוסיף והולך ואינו שוקט על שמריו.

ה' היא ה"א **הידיעה** המוֹרָה על היצר **הידוע** מששת ימי בראשית, ככתוב בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

א' נחה, כנגד אלופו של עולם **שמניח** לאדם שאינו רוצה להתגבר על יצריו, כעין הבא ליטמא פותחין לו, ולרמז שאין הקב"ה אתו.

ספ' שיצר הרע שומר לו על **הספ'** להכשילו ככתוב **לפתח** חטאת רובץ.

סר' שְׁיִשְׁשִׁים אדם לנגד עיניו את **הסוף**, כעין שאמרו יזכיר לו יום המות, ואם לאו יהיה נכנע בפני היצר הרע **כסוף** על שפת היאור שאין לו עמידה איתנה, **וסופו שְׁיִסּוּף מן העולם**.

הנאמר פעמיים בפרשת בא. (יב, כב).
וּטְבַלְתֶּם בְּדָם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמִּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף. וכתוב בתריה, וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח וּגו'.

ועוד יש לומר, שנכתב **והאספסוף א'** נחה, מלבד ה- ו' שחסירה. לומר שאין ה' אלקים עמהם עם האספסוף.

וכנגד שנכתב **ספ'** פעמיים בפרשת בא, נכתב גם כאן **ספ'** פעמיים. ויִרְאֶה למעיין, שהניקוד בפרשת בא, סף אחד נכתב **בפתח**, וסָף השני נכתב **בקמץ**, והן שתי מידות עליונות בגילוי ה' בעולם. חכמה עילאה הוא הַפְּתַח, וכתר עליון הוא הקמץ. והסָף הוא הכלי ממנו מזים, **וכלי** הוא שם הק' מע"ב, אשר כנגד לבבכם. והוא כלי בפתח ובקמץ כנ"ל. והם הערב רב לא יזכו לו. ואשר על כן הספ הראשון במלה והאִסְפָּסֶף, נכתב אמנם בפתח,

אך כנגד **לפתח** חטאת רובץ, והִסָּף השני בקובץ, **שנקבצו** ובאו עליהם כל מרעין בישין. לכן נאמר בערב רב **והאספסוף א' נחה**, לומר שאין ה' אלקים עמהם עם האספסוף.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

נבדלת מכל עין, ומצפה לתפילתנו שכן תקרא למפרע הבדולח, חלו דברי ה'.

**שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוֹ וְטָחְנוּ בְּרַחֲמִים אֵל
דָּכּוֹ בְּמַדְלָה וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ
אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמֹו כְּטַעַם לֶשֶׁד
הַשֶּׁמֶן: (יא, ח')**

יש לשאול, לכאורה מה היה להם לטחון לדוך ולבשל את המן, הרי כל הטעמים היו בו. ועוד יש ליתן טעם מאי שְׁטוֹ הָעַם.

אלא יש לפתור על פי מה שפירש אור החיים הק' בסוף פר' בלק, על הפסוק **וישב ישראל בשטים וגו'**. לפי שהמקום מטבעו לעורר טבע התאוה הבהמית, ונראה לפרש שהכתוב יעיד וגו' לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו בנות מואב, והוא אומרו **וישב ישראל בשטים** פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, **ושטים הוא לשון טיולים** כדרך אומרו (יא ח) **שטו העם** ופירש"י שם וזה לשונו אין שייט אלא לשון טיול, וזה סיבת ויחל העם לדנות: עכ"ל.

ולעומקו של מקרא יש להוסיף נופך ולומר, כי **שטים** ושטו לשון

**זָכְרָנוּ אֶת-הַדָּגָה אֲשֶׁר-נֹאכַל
בַּמַּצֵּיִם חֲנָם (יא, ה')**

כל הפסוק ידרש כמין חומר. מי יאכילנו בשר, מי יבשר לנו את גאולתנו האמיתית. זכרנו את הדאגה אשר דאגנו במצרים, על גאולתנו ופדות נפשנו המאחרים לבוא. חנם היתה דאגה זאת. לעומת קושי השיעבוד הם הקישואים, היו הבטחות, אלו האבטיחים, להיות בחצרות ה', וזה שאמרו את החציר. ואת הבצלים שאמרו לנו בצל א-ל תהיה, ואת השומים שנהיה מוערכים מכל העמים. וכל זאת אכלנו במצרים חנם, באשר חנם נתן את חן העם בעיני מצרים. כי עתה נפשנו יבשה, מלאה בושה מלעג הגויים, אין כל אין חמדה של ויכולו, אין כלוי הנפש וכלות הנשמה בלתי אל המן עינינו, הֵמָּן הֵמָּן תבוא ישועתנו והוא נמוג ואיננו.

ובת קול תשיבם לאמור. והמן כזרע גד שמגיע מאור זרוע לצדיק, ממידה עליונה הנקראת הו"א, היא מידת אהי"ה, ועינו של הקב"ה על יראיו כעין הבדולח, שמרחם עלינו תמיד ואומר הבדלו לחיים. ועינו

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

לחש נגד מלאך המות שפירושו עז של בית המטבחים שמינה יותר ממני, קח אותה. ואולי ינצל. (מגילה דף ג עמ')

(א)

ולרשעים הוא טעם לשד השמן כאומר **השמן לב העם הזה**, (ישעיהו

ו, י')

ולצדיקים הוא **פטעם לשד השמן** ממש, שהוא טעם שמימי, **מאל שדי**, שאמר לעולמו די, **שם-מן עולם** האצילות, מקום ירדת שפע הברכה, לחם אבירים יניקת המלאכים, מקור לחם **טל תחיית המתים**.

וכן ידרש הפסוק לאחריו,

וּבְרַדַּת הַטֵּל עַל-הַמִּתְנַה לְיֵלֶה יִרְדַּ הַמָּן עֲלֵיו: (יא, ט')

וברדת הטל, כי טל אורות תליך, על המחנה, **על המִתְנַה**, על התחינה של הצדיקים, הוא טל תחיית המתים.

על שם קומי רוני בלילה, הוא תיקון חצות, ובקיימו ובהם נהגה יומם ולילה, ממקור הברכה ירד עלינו **המ"ן**, השפע מן השמים, ופשוטו של מקרא באומר **עליו**, יתכוון על המחנה. ועל דרך הדרש **יאמר עליו**, עיל השמח בחלקו ואינו מתלונן ומתאונן. זה שכתוב **יִרְדַּ הַמָּן עֲלֵיו**, על השמח בחלקו.

שטות, שאין אדם חוטא אלא אם כן נכנסת בו רוח שטות.

ואשר על כן, המן שהוא לחם אבירים שמימי וטהור לא נשמע לדעת השוטים, לעשות רצון מחשבותיהם, ולכן השוטים שבהם היו צריכים **תחינה דיכה ובישול**, כל אחד לפי ערך חטאיו, שנעשו מתוך שטות.

ועל דרך הרמז והדרש, ידרש הפסוק כמין חומר:

וְלִקְטָו את פרי מעלליהם הרעים, וְטָחְנוּ בְרַחֲמֵם במקום שיהיו מתחננים ברחמים,

וְדָכוּ בַמִּדְכָה שהלכו מדכי אל דכי, וּבְשָׁלוּ, אל תקרי וּבְשָׁלוּ אלא בְשָׁלוּ, בגללו, בְשָׁל יצר הרע שבקרבתם, בְּפָרוֹר אל תקרי בְּפָרוֹר אלא בְּפָה אָרוֹר, שדברו לשון הרע על בוראם, והתפוררו לפניו,

וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת שחגו כשיכור בעיגול,

וְהָיָה טַעְמֹו והיה לשון שמחה שהיו שמחים לטעום טעם החטא, ותחת לשד השמן טעמו טעמו של השד היוצא מן החטא, שמתרצה באמירת עֵינָא דְבֵי טַבְחָא שְׁמִינָה מְנָאי. והוא

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

בעיניך. ואין כאן דבור קשה כלפי מעלה, אלא כלפי עצמו. אבל בשמות אמר למה הרעתה לעם הנה, ויש כאן לכאורה טרזניה כלפי הקב"ה.

וידויק על דרך הצח, שאמר למה הרעתה לעם הנה, עם האות ה' בסוף. וכאומרו למה הרעתה ה'. ואשר על כן דבר אתו ה' קשות באמרו עתה תראה. ולא לעתיד לבא.

וייש לומר שנקט שם במידה כנגד מידה. אתה אומר למה הרעתה, ואני אומר עתה תראה. שכן הרעתה הוא כעין נוטריקון למפרע: שיש בו אותיות עתה ואותיות תר(א)ה. ללא א'. והאות א' תרמוז לארץ הנכספת.

ועוד יש לומר על דרך הצח, הרעת מלשון רעות. וכביכול ישאל משה: למה, עבדך שהוא פּרעָה, למה לא-מצאתי חן בעיניך. ומכל מקום מידה כנגד מידה יש כאן רמז לאותיות עת"ה, באומרו הרעת. ולכן ענה לו בזו הלשון (פסוק כג') עתה תראה הַיְקָרָךְ דְּכָרִי אִם-לֹא. [ועיין בבעל הטורים שכאן רמז לו מה שכבר נענש עליו מקודם באומרו עתה תראה].

למה הרעת לעבדך ולמה לא-מצאתי חן בעיניך לשום את-משא פל-העם הנה עלי: {יב} האנכי הרייתי את פל-העם הנה אם-אנכי ילדתיהו (יא,יא)

בשימת לב למעין נאמר על ידי משה פעמיים למה הרעת. כאן, ובשמות (ה,כב') ויאמר אדני למה הרעתה לעם הנה למה זה שלחתיני.

אלא שבחומש שמות נענש משה שלא יכנס לארץ שנאמר (שמות ו,א') ויאמר יהוה אל-משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה וגו'. וכפירוש רש"י שם עתה תראה, העשוי לפרעה תראה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ.

וייש ליתן טעם מדוע שם נענש ודבר אתו קשות וכאן לכאורה לא נענש, ולא דבר אתו קשות.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שכאן אמר למה הרעת לעבדך. וכאומרו מה חטאתי ומה רעתי שלא מצאתי חן

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

והדרגה זו בשם האות א' תכונה, ולכן נכתב לא מצתי חן חסר א'.

ומה שכפל הרייתי ילדתי הוא כנגד ב' שלבים בהנהגת ה' בעולם. מחשבה ומעשה. כנגד מחשבה אמר הרייתי וכנגד מעשה אמר ילדתי.

ולכן אמר הרגני נא הרג. כי ללא השגה במחשבה ובמעשה, חיי אינם חיים. וכנגד הרייתי שבמחשבה אמר הרגני נא, וכנגד לידה שבמעשה חזר ואמר הרג.

וברית כרותה לשפתיים (מועד קטן י:ח), שעל ידי הרגני נא הרג התקיים בו ויקבור אותו בגי. וכנגד אומרו אל אראה ברעתי, חתם כאן את גזר דינו לא לראות את הארץ, פרט למרחוק.

וַיְרַדְתִּי וַדְּבַרְתִּי עִמָּךָ שָׁם וְאַצְלֹתִי
מִן-הַרְוִית אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִי
עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵי הָעָם
וְלֹא-תִשָּׂא אִתָּךְ לְבַדְּךָ (יא, יז)

זה שאמרו שכינה לא ירדה למטה מעשרה. שנאמר ודברתי עמך שם. מעל עשרה, שכן פיו של משה היה למעלה מעשרה (טפחים), ונאמר פה אל פה אדבר בו. שירד בגובה פיו ולא

לָמָּה הֲרַעַתְתָּ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא-
מִצְתִּי חָן בְּעֵינַיִךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁאֵי
כָּל-הָעָם הַזֶּה עָלַי: {יב} הָאֲנֹכִי
הָרִיתִי אֶת כָּל-הָעָם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי
יִלְדְתִּיהוּ (יא, יא-יב)

יש ליתן טעם לאומרו לָמָּה הֲרַעַתְתָּ והרי מה' לא יצאו הרעות, וכן לאומרו לא-מִצְתִּי חָן, חסר א', וכן לאומרו הָאֲנֹכִי הָרִיתִי, וכן לאומרו בכפילות אִם-אֲנֹכִי יִלְדְתִּיהוּ ומדוע ישתמש אדון הנביאים לעצמו בכינויו של הקב"ה הָאֲנֹכִי, אִם-אֲנֹכִי.

ועל דרך הדרש, ידרש לָמָּה הֲרַעַתְתָּ בכמה אופנים:

לשון רעה ולשון אחזה ורעות, כנ"ל. כביכול אמר לו משה, אתה נוהג עמי בסתירה. מצד האחד אחזה וריעות ומצד שני לא מצתי חן בעיניך. וידרש מלשון רָעָה, למה הרעת לעבדך בכך שלא מצתי חן בעיניך. שאם היתה לי מציאת חן אצלך, הייתי משיג השגת אנכי ה' אלקיך. וממילא הייתי משיג כיצד נוצר ונולד עם ה'. שלידת העם היא מרום פסגת דרגת ה"אנכי".

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

**הִצְאֵן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם
אֵם אֶת-כָּל-דְּגַי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמִצָּא לָהֶם (יא, כב')**
יש לשאול, הִצְאֵן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם,
מובן. אך אֵם אֶת-כָּל-דְּגַי הַיָּם יֵאָסֵף
לָהֶם לכאורה אינו מובן.

וכי יש במדבר דגים, ומה הוא אומר
אֵם אֶת-כָּל-דְּגַי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם.
אלא יש לומר שדרך משל אמר.
כנגד מה שאמרו זכרנו את הדגה,
אמר כלשונם אם את כל דגי הים וגו'.
והרי אין במדבר דגים. אלא רצונו
לומר. כשם שאין דגים במדבר, כך גם
הבהמות לא יספיקו להם.

וַיֹּאצֵּל מִן-הָרִיחַ אֲשֶׁר (יא, כה')

וַיֹּאצֵּל א' נחה. כנגד מה שאמר
וְהֵאֱסַפְסַף בא' נחה. **וְהֵאֱסַפְסַף אֲשֶׁר**
בְּקִרְבּוֹ הַתְּאוֹי תְּאוֹה (יא, ד'), זה
לעומת זה עשה אלקים. כנגד רוח
טומאה שנחה על **הָאֱסַפְסַף**, נחה על
הזקנים רוח חכמה וקדושה, ממקור
האצילות, שנאמר **וַיֹּאצֵּל מִן-הָרִיחַ**
אֲשֶׁר עָלְיוֹ וַיִּתֵּן עַל-שִׁבְעֵים אִישׁ
הַזְקֵנִים וגו'.

יותר והוא מעל עשרה. ורמז **בעניין**
שנאמר **ואצלתי**. והוא מעין נוטריקון:
נוטריקון **ואצל תחום י'**. שלא ירדה
שכינה למטה מעשרה.

**עַד | תְּדַשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר-יֵצֵא
מֵאֶפְסֹס וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא לְעוֹן-כִּי-
מֵאֶסְתֶּם אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
וּתְבַכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יַצְאָנוּ
מִמִּצְרַיִם (יא, כ')**

יש ליתן טעם מדוע אמר עד חדש
ימים. שהחדש מורה על התחדשות
הבריאה ושלמות הלבנה על ידי
המחדש בטובו בכל יום. והמתלוננים
הרי הם ככופרים במחדש העולם הזן
ומפרנס לכל, ולכן יענשו במידה כנגד
מידה עד חדש ימים.

וכעין זה מפורש בפרקי דר'
אליעזר, שהנשים קבלו מתנה את
ראש חדש משום שלא השתתפו בעגל.
והסבר דבריו הוא שכל מי שמבשרו
יחזה אלק לא יוכל לכפור בו, ולכן לא
כפרו הנשים במחדש החדשים לעשות
עגל מסכה. ולכן קבלו את ראש חדש
לברכה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ויש לומר, כדמתרגם יונתן בן עוזיאל, שאלדד ומידד נולדו ליוכבד אמו של משה מאליצפן בן פרנך, לאחר שעמד עמרם וגירשה בגלל גזירת פרעה. ואחר כן הִתְחַזְּרָה, לפי נבואת מרים. ולפני מתן תורה היה יכול להחזיר גרושתו אף אם ילדה לזולתו.

ואשר על כן יֵאָמֵר על דרך הצח, שנצנצה בו רוח הקדש, וכך אמר למשה: יודע אני כי אלדד ומידד הם לך אחים מן האם. ויש לדונם ללא משוא פנים של קרובים. ולהתנהג עמם כְּאִילוֹ לֹא הִיוּ אַחִיד מֵהָאֵם. ויהיה כְּלֵאָם כנוטריקון: כְּלֵאָ-אֵם. או כְּאִילוֹ לֹא אֵם היא אמך להם.

ויֵאָסֵף מֹשֶׁה אֶל-הַמַּתְנַהֵג הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל (יא ל)
כביכול הושווה לזקנים, במידה כנגד מידה. שאמר אֵם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמֵצָא לָהֶם, לכן נאמר בו ויֵאָסֵף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל. וח"ו שירד מדרגתו להיות מורם מעם. אלא דרך ענוה נהג בעצמו לתקן בזה דברו.

וַיֵּאָצֵּל שֵׁם נשמר מיצר הרע, אומר הקב"ה הדא דידי. זה שלי הוא, וַאֲצִלִי הוּא, ואשמע צְלוֹתָיו כל תפילותיו, ואצילנו מכל רע.

ועל דרך הסוד, הוא השם הק' יצל היוצא מג' פסוקים של ויסע ויבא ויט, הממונה על האצלתם ועל הצלתם של ישראל, ואשר על כן הא' נחה, וקרי ביה ויאצל.

ועוד על דרך הטעמים ירמוז הכתוב שהשם הק' יצל מקדים לו לאדם לשמרו בכל עת לכן מוטעם יצל וַיֵּאָצֵּל מִן-הָרִיחַ, הָרִיחַ בקדמא.

וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּתָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כְּלֵאָם: (יא, כח).

תימה, והרי עדין לא נקרא כן עד שנשלחו המרגלים. אלא יש לומר שהכתוב קראו כן על שם הנבואה שנתבאו אלדד ומידד, שאמרו משה מת ויהושע מכניסם לארץ. שכך נתבאו בלשון יהושע, לכן קראו כך הכתוב.

והַיּוֹנָן בַּהּ, מאי כְּלֵאָם.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

יב,א). מדוע דָּרַךְ רָשָׁעִים צָלְתָה שְׁלוֹ
כָּל בְּגָדֵי בְּגָד. שְׁלוֹ מלשון שלוה.
ועל כן נאמר ויגזו שלוים, שהקב"ה
גזז את שלוותם. שלא יתקיים בהם
נבואת ירמיהו שְׁלוֹ כָּל בְּגָדֵי בְּגָד.

ויקרא את-שם-המקום **ההוא**
קברות התאונה **פי-שם קברו את-**
העם המתאונים: (יא, לד')

תרגום אונקלוס: וקרא ית שְׁמָא
דְּאַתְרָא הַהוּא קְבְרֵי דְמִשְׁאַלֵי אַרְי
תְּמַן קְבְרוּ ית עֲמָא דְשְׂאִילוּ.

לפי התרגום המתאים הוא דְּשְׂאִילוּ.
שבקשו בתאוותם. והרי אפשר היה
לתרגם דתאיבו. שתאב הוא יותר קרוב
אצל בעלי התאוה כפירש"י מדוע נקרא
אביון, שהוא תאב לכל דבר. (רש"י
דברים פרק טו). ושאלו הוא כביכול
תאוה פחות חזקה שרק שואל לו את
תאוותו. ואשר על כן יש ליתן טעם
לאומרו שאילו ולא תאיבו.
ובשימת לב יש לומר, שאמר
דשאלו כנגד מה שהתאוו חַנָּם. ודרשו
בו חנם מן המצוות. ולכן הוא חמור
יותר מן התאב. והם רצו להיות
במעמד של שומר חנם, שאינו מתחייב
בהחזרת הדבר אם נאנס. והוא בדרגה

ורית נסע | מאת יהוה ויגזו שלוים
מן-היָם ויטש על-המתנה כְּדָרַךְ
יום פֶּה וכְּדָרַךְ יום פֶּה סְבִיבוֹת
המתנה וכאמתיים על-פני הארץ
(יא לא)

ויגזו שלוים מן-היָם. יש לשאול
מה ת"ל שלוים מן-היָם, והרי
שלוים אינם מן הים.
וי"ל שענה למשה לפי טענתו. משה
טען על פי הטבע אם את כל דגי הים
יאסף להם ומצא להם. השיבו הקב"ה
שלוים מן הים. שלא כדרך הטבע. וזה
שאמר לו היד ה' תקצר.

ויאספו את-השָׁלוֹ (יא, לב')
יש ליתן טעם מדוע נכתב שְׁלוֹ
בכתיב חסר, והיה לכאורה ראוי
להינקד שְׁלִי עִם יו"ד, כתיב מלא.
ויש לומר שלא ייחד הקב"ה את שמו
על המאכל הזה, כי הוא כנגד תאוה.
ואשר על כן, היו"ד אשר תורה על שם
השם נחסרה ממנו.

ועל דרך הצח, זה הוא שנאמר ויגזו
שלוים מן-היָם וכאמרו שגזז את
המלה ים מן השלוים, ונשאר שְׁלוֹ.
ורצונו לומר שְׁלוֹ הוא, ולא שלי. זה
השְׁלוֹ שְׁלוֹ הוא, של בעל התאוה,
ואינו שלי. ועל זה נאמר (ירמיהו),

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וי"ל, דנקט כאן **מידה כנגד מידה**. על מה שאמרה **תִּרְקַ אֶךְ-בְּמִלְשָׁה דְּבַר ה'** וגו'.

וכן, תדייק ההשגחה במידה כנגד מידה, גם בהמשך. באמרו, **הֲלֹא גַם-בָּנֵי דְבַר, וַיִּשְׁמַע ה' ומדד מידה כנגד מידה לאמר, הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים.**

הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים. כאן נעץ הכתוב סופה של הפרשה בתחילתה. שבעת ימים כנגד שבעת הנרות. **שזכות העלאת הנרות** עמדה להם לאהרן ולמרים **להעלותם** שוב לדרגתם, **וְהָעַם לֹא נָסַע עַד-הָאֶסְפָּה מִרְיָם**, כביכול אמרו עד שתיאסף על ידי ה', כדכתיב בתהלים כז, י': **כִּי-אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יֶאֱסָפֵנִי.**

וידייק על דרך הצח באמרו עד **ה'אֶסְפָּה מִרְיָם**, עד ה' **אסף מרים**.

וכשם שיש אסיפת הנשמות והיא עלייתן אל כור מחצבתן, כן יש עלייה לנשמה בעודה בגוף, והיא התשובה העולה למעלה כשלהבת העולה מאליה.

הפחותה ביותר מן השומרים. לעומת **שואל**, שהוא דרגת השמירה החמורה ביותר מן השומרים שחייב גם על אונסים וכו'.

וכנגד מה שהם בקשו הנם מן המצוות, ניתנו להם **תאוותיהם בהשאלה**. כדי שלא יהיו בהפקרות ויצטרכו לשלם עבור תאוותיהם. **ואע"פ** שאמרו אם בעליו עמו לא ישלם, הרי כאן ודאי לא התקיים בהם בעליו עמו. **שבעליו הוא הקב"ה**, ולא יהיה מקומו עם המתאווים.

לכן נקראו **עֲמָא דְשְׂאִילוֹ העם השואלים**. אשר בקשו מעמד של **הנם**, וקבלו מעמד של **שואל**, ועליהם לשלם עבור תאוותיהם. לכן תרגם אונקלוס וקרא ית **שְׂמָא דְאֶתְרָא ההוא קברֵי דְמִשְׁאָלֵי** כי שם קברו את העם המתאווים ארי תמן קברֵי ית עמא דמשאלֵי.

וְאָבִיךָ יִרְקַ יִרְקַ בְּפָנֶיךָ הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים (יב, יד)

יש ליתן טעם מדוע נקט לשון **יִרְקַ יִרְקַ** ולא **נזף נזף**, גער גער.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וזה לעומת זה עשה אלקים, כנגד הדרגה הפחותה ביותר שיכול היה האספסוף להגיע, נאמר במרים דרגתה הגבוהה **עַד-הָאָסָף** מרים. ומנוקד בצירה שהיא מספירת הבינה הגבוהה, והצירה הוא כנגד בארה של מרים שזכתה שישתו מבארה כל עם ישראל שבמדבר ובכל הדורות.

והוא שיר הספירות

שיר ההשתוקקות של האדם אל

בוראו:

אֵל מְקוֹם רוּם

הַחֹלֶם הַנִּכְסֵף,

שֵׁם אֱהִי'ה

לַעַת נֶאֱסָף,

מֵאֲדָנֵי הַהוֹיָה

לִדְ אֱהִמְיָה.

ויש לעיין בלשון של **אסיפה** בפרשה, לגבי משה לגבי הזקנים לגבי מרים.

ויש לומר שיש בזה שבח גדול לצדיקים. כנאמר ויאסף אל עמיו באברהם ביצחק וביעקב, וכן רש"י והרמב"ן, שזו מיתת הצדיקים **שנאספים אל הקב"ה**.

ועל דרך הצח, לכן נקרא בשם **נאסף**, על שם שאין סוף. אינו סף מן העולם. שיש לו המשך תמידי ונצחי. לכן נאמר גם במרים וגם במשה הן בעודם חיים הן בעת פקודתם, לשון אסיפה.

והיא עליית הנשמה אל בוראה אצל כסא כבודו, והיא העלייה האמורה בפרשה, בנרות המנורה ובענן. שכל הקדושה והטהרה שואפת היא למעלה, אל כסא הכבוד.

ובזה נעוץ סוף הפרשה בתחילתה ותחילתה בסופה. ועל זה נאמר (קהלת יב, יא) **דְּבָרֵי הַכְּמִים כְּדָרְבָנוֹת וְכַמְשֻׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֲסָפוֹת נִתְּנוּ מֵרָעָה אֶחָד. וְאָמְרוּ בַמְדַרְשׁ רַבָּה, מֵרַעָה אֶחָד זֶה מִשֵּׁה רַבְּנוּ שֶׁאִסְפָּן וְנִתְּנָן מִפִּי הַגְּבוּרָה.**

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

